

دیوان پرتو بیضایی

مجموعه شعر استاد حسین پرتو بیضایی کاشانی

به تصحیح و مقدمه و اهتمام

محسن حافظی کاشانی

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه	بیضایی، حسین، ۱۲۸۴-۱۳۴۸
عنوان و نام پدیدآور	دیوان پرتو بیضایی / مجموعه شعر حسین پرتو بیضایی کاشانی، به تصحیح و مقدمه و اهتمام محسن حافظی کاشانی
مشخصات نشر	تهران: سفیراردهال، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری	۴۱۲ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۳۱۳-۴۶۶-۹
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
موضوع	شعر فارسی - قرن ۱۴
موضوع	Persian poetry - 20th century
شناسه افزوده	حافظی کاشانی، محسن؛ ۱۳۳۴-
رده بندی کنگره	۱۳۹۵ ۷۹۸۰/۶۵۵۹
رده بندی دیویی	۸۵۱/۶۲
شماره کتابخانه ملی	۴۳۸۲۱۸

دیوان پرتو بیضایی

مجموعه شعر استاد حسن پرتو بیضایی کاشانی

به تصحیح و مقدمه و اهتمام: محسن حافظی کاشانی

نوبت چاپ: اول- ۱۱۵

صفحه‌آرایی و طراح جلد: واحد ساده‌ریزی، سفیراردهال

لیتوگرافی، چاپ، صحافی: سفیراردهال

شمارگان: ۵۵۰ نسخه ♦ شماره نشر: ۱۹۰۱

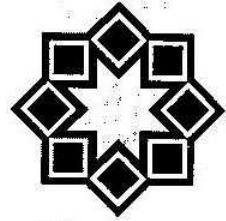
بها: ۲۵۰۰۰۰ ریال

© حق چاپ: ۱۳۹۵، انتشارات سفیراردهال www.safirardehal.ir

شابک: ۹-۴۶۶-۳۱۳-۶۰۰-۹۷۸

نشانی دفتر: تهران، خیابان مفتح، خیابان سمیه، روبه روی بانک ملی ایران، ساختمان ۱۱۸، واحد ۴
تلفن مرکز پخش: ۸۸۳۱۳۸۹۸-۸۸۳۱۹۳۴۲ کد پستی: ۱۵۸۱۸-۷۴۷۱۵ email: safirardehal@yahoo.com

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه‌برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در گیومه در مستندنویسی، و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۹	○ مقدمه
۶۱	○ فروغ تابناک سخن
۶۵	○ پرتو خاموش
۸۳	○ ماده تاریخ فوت استاد پرتو بیضا
۸۷	○ اظهار لطف و محبت ادبا و شعر گاه در
۱۰۱	□ فصل اول: غزل‌ها
۱۰۳	یارب!
۱۰۴	فریادرسی کو؟
۱۰۵	صبر جمیل
۱۰۶	خانه بردوش
۱۱۰	جرم جهل
۱۱۱	دیدار این صحرا
۱۱۲	نقش یک خاتم
۱۱۳	چشمه سارها!
۱۱۴	دور خط برجسته
۱۱۵	لوح سینه

۱۱۷	بهار حُسن
۱۱۸	یک عمر
۱۱۹	یکرنگ
۱۲۰	خاطر نازنین
۱۲۱	در ثمین
۱۲۳	آیین‌های گیتی‌نما
۱۲۵	مهد امان
۱۲۷	اهل اش
۱۲۸	بیب
۱۲۹	صبح امید!
۱۳۰	روز و شب
۱۳۲	گلشن مراد
۱۳۳	مرد سخندان
۱۳۴	راه نجات
۱۳۶	ترازوی هنر
۱۳۸	مردم دانا
۱۳۹	شمع شب‌افروز
۱۴۰	مردم صاحب‌نظر
۱۴۲	بازار مُلک
۱۴۶	طرز نگاه عاشق
۱۴۸	عاشق بیچاره
۱۴۹	عیب‌جویی
۱۵۱	خیر کلام
۱۵۲	مذهب عاشق
۱۵۳	بر سر پیمان کیست؟
۱۵۵	طرز بیان صائب

۱۵۷	سایه‌ی اقبال
۱۵۸	اندام سخن
۱۶۱	فیض فیاض
۱۶۳	جلوه‌ی جانانه
۱۶۵	درگه کبریا
۱۶۶	دور قمر
۱۶۷	حرف راست باید گفت
۱۶۸	بوی عشق
۱۶۹	جهان گذران
۱۷۲	دعوی سبویی
۱۷۳	وادی عشق
۱۷۵	دوست با دستخط
۱۷۷	شهد حیات
۱۷۹	غیر بی‌رنگی
۱۸۱	عشق پایدار
۱۸۳	ز یک کاروان
۱۸۵	بی‌جهت در رهگذر خندد
۱۸۶	سوهان روح
۱۸۸	استاد فن
۱۸۹	حق و باطل
۱۹۰	ارباب وفا
۱۹۲	شمشیر حوادث
۱۹۴	وفای عهد
۱۹۵	سخن آبدار
۱۹۶	آب حیوان
۱۹۷	همگام شست عنصر

۱۹۸	رخصت دیدار
۱۹۹	لطف سخن
۲۰۰	یاد باد
۲۰۱	معبر نظر
۲۰۲	مشعله‌ی عشق
۲۰۳	گفتمش، گفت
۲۰۴	فرصت اندیشه
۲۰۶	فکر بحر رفته
۲۰۷	دولت عشق
۲۰۸	فطرت عالی
۲۰۹	بحر عشق
۲۱۰	درس وفا
۲۱۲	عاشق شب‌زنده‌دار
۲۱۳	دولت نوروز
۲۱۴	آفتاب نوروز
۲۱۵	شعر نو!
۲۱۸	سیر دنیا
۲۲۰	کاروان دوستان
۲۲۱	کُشته‌ی عشق
۲۲۳	وادی عشق
۲۲۴	زینت دنیا
۲۲۵	حرف حق
۲۲۶	رفیق شفیق
۲۲۷	روز نخست
۲۲۸	آئین محبت
۲۲۹	فیض گرد کاروان

۲۳۰	جلوه‌ی جانانه
۲۳۱	ساغر مهتاب
۲۳۲	خدای عشق
۲۳۴	حکم تولی
۲۳۶	آتش غیرت
۲۳۷	توکل
۲۳۸	یک نفس
۲۳۹	بیمارانِ ردِ عشق
۲۴۰	سنگِ گردِ آب
۲۴۱	غنچه‌ی اندیشه
۲۴۲	دعوی بیهوده
۲۴۳	کنج قناعت
۲۴۵	موی سپید
۲۴۷	زندان محبت
۲۴۸	شمع سخن
۲۵۰	لاله‌ی سرتابه‌ی داغ
۲۵۱	هم‌سنگ دریا
۲۵۳	شرار عشق
۲۵۴	سوگند
۲۵۶	درکیش عشق
۲۵۸	طره‌ی مشکین
۲۵۹	خوشه‌چین
۲۶۰	به غیر عشق
۲۶۱	آتش خو
۲۶۳	شب‌های تنهایی
۲۶۴	چشم آسمان

۲۶۶	معبر ماه
۲۶۷	ناز همه
۲۶۸	رهنوردان حقیقت
۲۶۹	بلکه آدم شود
۲۷۰	چشم جادو
۲۷۱	دیده‌ی بیدار
۲۷۲	سهل و ممتنع
۲۷۴	امروز فردا
۲۷۵	هره ملک
۲۷۷	پیدا و نهان
۲۷۸	زیان باشد ازور
۲۸۱	میدان محبت
۲۸۳	پرتو خورشید
۲۸۴	حکم سخن ستجان

۲۸۵	□ فصل دوم: قصیده‌ها
۲۸۷	کاشان
۲۹۳	وای بر فردای من
۲۹۷	شعر نو
۲۹۹	در فضیلت سخن
۳۰۲	آفت شعر نو
۳۰۵	ناخوانده مهمان
۳۰۸	سبک خراسانی
۳۱۶	مجله‌ی راهنمای زندگی
۳۲۰	کلیم طور شریعت
۳۲۵	لذت فیض حضور

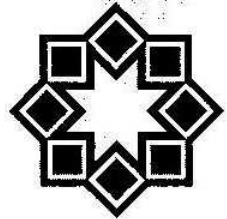
۳۲۹	□ فصل سوم: مُسَمَّط‌ها و تَضَمین‌ها
۳۳۱	دو جشن مهیا
۳۳۴	جشن نوروزی
۳۳۶	یارب!
۳۳۷	دولت عشق
۳۳۹	سایه‌ی اقبال
۳۴۱	صبح امیر!
۳۴۳	سوگند
۳۴۵	عیب جریبی
۳۴۷	□ فصل چهارم: قطع‌ها
۳۴۹	بازار سخن
۳۵۳	دسته‌ای ز ریحان
۳۵۷	خرابی کوچه‌ی طباطبایی
۳۵۹	مشورت
۳۵۹	بی‌آزاری
۳۵۹	نفع خویش
۳۶۰	آستین پاره
۳۶۱	□ فصل پنجم: ماده‌ناریخ‌ها
۳۶۳	سلطان مُلک نظم
۳۶۸	استاد بهار
۳۶۹	نظام‌الملک ثانی
۳۷۰	پای استغنا
۳۷۲	سخن‌سرای بزرگ
۳۷۲	ادیب بیضایی

۳۷۳	وقت شباب
۳۷۴	شمع شبستان ادب
۳۷۵	فاطمه سلطان
۳۷۶	کمال مدعا
۳۷۷	آهنگ مُلک عقبی
۳۷۸	مرگ شهاب
۳۷۹	غایت مشتاقی
۳۸۰	سائِه، راه معرفت
۳۸۱	رایب!
۳۸۲	جاودانه بماند
۳۸۳	ستاره‌ی فرنگ
۳۸۴	فرخنده دفتر
۳۸۵	مجله‌ی یادگار
۳۸۷	□ فصل ششم: رباعی‌ها و دوبیتی‌ها
۳۸۹	خورشید معارف
۳۸۹	بابا افضل مرقی
۳۸۹	ندیدیم ضرر
۳۹۰	کو مرد؟
۳۹۰	هشدار
۳۹۰	نام زنگی کافور
۳۹۱	در جواب یکی از خودراضی‌ها
۳۹۱	عاشق دگر
۳۹۱	تبدیل شود
۳۹۲	قافیه غلط
۳۹۲	خاک و نک

۳۹۲	فَرْ و شکوه
۳۹۳	خرج شکم
۳۹۳	استخر عجم
۳۹۳	وارث فیض

* * * * *

www.ketab.ir

مقدمه

«هو العلی العظیم»

با همه تفکر و خنلت ذره‌ای مایوس نیست
«پرتو» از آمار روزگار پروردگار روز و شب

خطه‌ی ادب‌آفرین کاشان شعرا و ادبای بزرگمی داشته و دارد؛ شعرای همچون بابا افضل مرقی، ملا احمد نراقی، علامه ملا محمد حسن فیض کاشانی، ملک الشعرا صبا کاشانی، ملک الشعرا صبوری، کلیم کاشانی، قصاب کاشانی، سنجر کاشانی، نجیب کاشانی، مسیح کاشانی، صباحی بیدگلی، و صاف بیدگلی، راضف بیدگلی، نظام وفا آرانی، ادیب بیضایی آرانی، تراب کاشانی، منشی کاشانی، استاد محمود منشی کاشانی، استاد مشفق کاشانی، مرثیه‌سرای شهیر محتشم کاشانی و ده‌ها شاعر فرهیخته و چیره‌دست دیگر.

یکی از شاعران خوش ذوق و قریحه زنده‌یاد حسین بیضایی متخلص به «پرتو» است که ناب‌سروده‌های زلال او در این مجموعه ارائه می‌شود. شعر پرتو بدون هیچ‌گونه تکلف و تصنع از مشرب طبع سرشار و ذوق سلیم او تراوش یافته است و

چکیده‌ای از سال‌ها تحقیق او در حوزه‌ی ادبیات ایران زمین است.

باش «پرتو» آن چنان کز بعد مرگت دوستان

چون برندت نام گویند از فلانی یاد باد

در سال‌های نخستین حرفه‌ی مقدس مدّاحی‌ام شاید بیش از چهارده بهار را
پشت سر نگذاشته بودم که اولین غزل از پرتو بیضایی در لوح حافظه‌ام نقش بست و
آن، این غزل ناب بود.

زشت رویی پیش من از زشت‌خویی بهتر است
لال بودن صدره از بیهوده‌گویی بهتر است
عیب‌جویی از کسان عیب مرا زائل نکرد
عیب خود پیراستن از عیب‌جویی بهتر است
پیش دشمن خنده کن گیرم دلت در گریه است
گویی یک رویی ست به این جا دورویی بهتر است
از سبک سیری بُود پیمانه سرگردان به بزم
گوشه‌ای بنشین و سنگین شو، سبویی بهتر است
با لثیمان چون شستن دست و دل بازی مکن
نزد دون‌همت ز همت صرفه‌جویی بهتر است
چندمی باید پی یک لقمه نان خواری کشید
مُردن و رستن از این برآوردی بهتر است
«پرتو» از گویی سخن در شیوه‌ی «صائب» بگو
طرز «صائب» در سخن از هرچه گویی بهتر است

سال‌ها گذشت، تا این‌که در سال ۱۳۶۳ دیوان پرتو بیضایی که در ۱۲۰ صفحه و
با مقدمه‌ی دکتر محمدجعفر محجوب از سوی انتشارات روشن منتشر شده بود
توسط یکی از دوستان به دستم رسید. کتاب را با تعجب نگاه کردم و به دوستان
صاحب‌دل مخصوصاً ادیب فرزانه استاد شهاب تشکری آرائی گفتم بعید است

مرحوم پرتو بیضایی این مقدار اندک شعر سروده باشند، ایشان فرمودند بیشتر سروده‌های پرتو نزد فلان شخص (از فردی نام بردند) که دوست نزدیک او بوده است می‌باشد. من به استاد تشکری عرض کردم شما با فلانی همشهری و رفیق هستید. اگر آن اشعار چاپ نشده‌ی پرتو را از ایشان بگیرید بنده دیوان کامل پرتو را با بهترین زیور طبع به چاپ می‌رسانم. استاد عزیزم جناب تشکری قبول کردند و به آن شخص مراجعه نمودند و خواستار اشعار چاپ نشده‌ی پرتو شدند، ولی متأسفانه آن فرد از دادن آن اشعار مضایقه نمود.

در این عصر هنرگش در فنای خویش می‌کوشد
بدجای پول «پرتو» هرکه جویای هنر گردد

«پرتو» گر اعتبار نداری هنر مجوی
کند هر که به مردم بی اعتبار عیب

عزیزانم! مجموعه‌ای که مروری سمارت حاصل سال‌ها بررسی و تحقیق در دیوان چاپی پرتو بیضایی و مجموعه‌ی بیست و همدی انجمن ادبی باغ صائب به کوشش روانشاد خلیل سامانی «موج» است که توسط استاد بزرگوارم جناب شهاب تشکری آرانی در اختیارم نهاده شد. البته در ترکیبی که اثر یا آثاری از پرتو و یا درباره‌ی پرتو در آن بود، دستمایه‌ای برای تهیه رنظایم این مجموعه شد و به زیور طبع آراسته گردید که امید است ذوق‌پیشگان و ظریف‌اند، آنان را آن بهره‌مند شوند. در این فراز سخن، رشته‌ی کلام را به دست ادیب فرزانه محمد باقر برقی قمی می‌دهم که در کتاب سخنوران نامی معاصر ایران جلد دوم، صفحه‌ی ۷۳۴ چنین آورده‌اند: «حسین بیضایی که در شعر پرتو تخلص می‌کرد ب سال ۱۲۸۵ هجری شمسی در روستای آران از توابع کاشان به دنیا پا نهاد. پدرش علی محمد ادیب بیضایی و جدش میرزا محمد رضا متخلص به ابن روح و جد اعلای او ملا محمد آرانی متخلص به روح الامین که هر سه از شعرای عارف پیشه‌ی زمان خود بوده‌اند.